

5. NOVEMBER

Hommikul selgus, et tuul oli öö jooksul palju paha teinud, murdunud hulgaliselt oksid ning langetanud mõned puudki. Tuulele oli lisandunud lörts ja maad kattis vedel lõga, mida sadas aina juurde.

Keset seda roppust lähenes külale keegi mees. Ta tuli jala, pikk kasukas seljas ning veidra moega müsilott peas, hoidis küüru, et silmi õhus lendleva lobjaka eest kaitsta, ning urises tasakesi, kui tuul talle mõne suurema lörtsilaraka krae vahele sokutada oskas. Lõpuks ei pidanud ta enam vastu, keeras esimese ettejuhtuva maja poole ja koppis uksele.

„Kes see seal kolistab?” kostis seest. „Tont või ristiinime?”

„Inimene ikka, ja risti kah kui tarvis!” vastas võõras ja astus sisse. Rehepapp, kelle maja juurde teekäija sattunud oli, tuli talle vastu ning tunnistas külalist.

„Heh, see ju Muna Ott!” hüüdis ta siis. „Kust sina siis tuled! Kõik arvasid, et hundid on su nahka pistnud või kollid ära kägistanud! Sellest ju oma kümme aastat, kui pole sind nähtud! Oled muutunud, aga ikka ära tundsin su!”

„Ah näe, või Rehe-Sander!” imestas võõras. „Vaata siis! Väljas on nii hull ilm, ma ei saanud arugi, et olen juba sinu eluasemeni jõudnud. Tere siis! Kümme aastat on möödas jah sest ajast, kui ma sind viimati nägin. Kuidas mu ema ja naine elavad?”

„Jah, Ott, ei ela nad sugugi,” kostis rehepapp. „Vikatimees viis mõlemad juba viie aasta eest, puhaku nad rahu. Üldse on lood nii, et... Pole su popsikohastki enam midagi järel. Maja on põlenud ja maa, nii paljudest kui sul seda oligi, teiste vahel ära jagatud. Kümme aastat on pikk aeg.”

Muna Ott istus veidi aega vaikselt ja justkui mälus midagi, liigutades aeglaselt oma lõuapärasid. Rehepapp ei hakanud teda

eksitama, eks mõtlemisainet oli Otil ju küllaga. Selle asemel andis ta oma kratile märku, et see külalist võõrustaks. Joosep astuski ligi ja pakkus külalisele viina.

Ott võttis käraka vastu ja jõi ära.

„Aitüma,” lausus ta. „Et siis nii on lood. Noh, eks ma midagi säärast kartsingi. Kümme aastat on tõesti pikk aeg, nagu sa ütlesid, aga et ka mu naine... Nojah, mis parata. Maast sitast mul kahju polegi, see ei kõlvanudki muuks kui virelemiseks, mitte põllumaa, vaid mingi raba! Nojaa... Eks mul tule siis miskit välja nuputada.”

„Selles ma ei kahtle, sina juba hätta ei jää!” sõnas rehepapp. „Aga räägi nüüd ikka kõigepealt, kus sa need kümme aastat olid! Minu mäletamist mööda jäid sa kadunuks pärast kiltri tütre varrusid – hakkasid juua täis peaga kodu minema, aga kohale ei jõudnudki.”

„Täitsa õige!” nõustus Muna Ott. „Ma olin nii pump kui pump ja muudkui tuikusin mööda metsa ning lõugasid laulda. Ja mingil hetkel vaatasin, et mis jama see on – kodu ei mõtlegi paistma hakata! No ma olin kuraasi täis ega hoolinud sellest, läksin aga muudkui edasi ja edasi, aga ei midagi, mets ümber ringi aina võõram. Siis hakkas värsked õhk mõjuma ning ma muutusin kainemaks, istusin kännu otsa ja pidasin aru, et mida edasi teha. Ööseks metsa jääda ei tahtnud kuidagi, kes teab, mis seal kõik sel ajal liikvel on, aga ega mul eriti mingit muud võimalust ei olnud kah. Istusin seal ja kirusin ennast, kui korraga läksid põõsad kahte lehte laiali ja tuli Vanapagan.”

„Ahaa!” ütles rehepapp. „Tema ise! No ja mis siis sai?”

„Mul oli kangesti hea meel, sest Vanapaganat olin ma mitu korda petnud ja igatpidi lüpsnud, mõtlesin, et küll vana mulle kodutee kätte näitab, kui ma talle midagi õige head luban, pärast aga lakkugu panni! Ja hakkasin kohe teda meelitama ja rääkisin, et kui ta mind koju juhatab, siis annan ma talle imemütsi, mida tuul iialgi peast ära viia ei saa ning mille alt tema sarved üldse

välja ei paista, nii et ta võib käia kus tahab, ilma et inimesed teda ära tunneksid.”

„Mis müts see siis selline on?” küsis rehepapp.

„Ah, polegi sellist mütsi! Mul oli plaan Vanapaganale kodus lihtsalt kirves pähe lüüa ja öelda: kanna terviseks, vana semu!” seletas Ott ja naeris ise. „Vanapagan oli sellest mütsist kangesti huvitatud ja tahtiski mind juba koduteele juhtima hakata, aga ikka nagu kõhkles ja sügas end siit ja sealt ja lõpuks küsis: „Kuule, Muna-Ott, ma võin su koju juhatada küll, aga kas sa parem ei tahaks tulla minu juurde sulaseks? Mul oleks ühte abimeest hädasti vaja!” Ja mina mõtlesin – noh, ega ma päris kaine ju veel polnud kah –, et miks mitte, käin korra ära, kes teab, mis head-paremat sealt põrgust pihta panna annab, üks koju mõisa orjama jõuab minna alati. Ja lõimegi käed.”

„See on väga huvitav lugu!” kiitis rehepapp. „Mis edasi sai?”

„Esiotsa oli mul plaan põrgus lihtsalt korraks ära käia, vaadata, ehk sünnib miskit kotti toppida, ja siis putket teha,” seletas Ott. „Aga näe – kümme aastat kulus, enne kui tulema sain. Ja mitte sellepärast, nagu oleks Vanatühi mind vangis hoidnud – ei, lihtsalt nii hea elu oli seal! Millised portsud! Ja söödi viis korda päevas! Tööd polnud õieti mingit, hoia ainult tuld katelde all.”

„Mis katlad need olid?”

„Samad katlad, kus patuseid keedeti. See oli hea amet! Eks ma, kui juba kraani juures olin, vaatasin ka, kellele suurema tule alla teen ja kellel ajan vee ainult leigeks. Kes oli sihuke lahkem ja heldem, see ujus umbes nagu vannis, aga kes oli ihne ja kelle nägu mulle ei meeldinud, sellele tegin ikka kohe hernesuppi, nii et varbad lõhki löid! Ja Vanapagan oli minuga väga rahul, ütles, et nii tublit sulast pole tal veel olnudki, et muidu ikka kipuvad tema sulased katlarahvaga mesti lööma ja aitavad koguni mõne patuse potist välja ennast jahutama,

mis on aga rangelt keelatud! Mina ütlesin, et mul pole põhjust kedagi aidata, sest ühtegi omakandimeest ju kateldes ei ole ja teistega pole mul asja.”

„Miks sa siis sealt ära tulid, kui Vanapoiss sinuga nii päri oli?”

„Jah, vaata, sellega on sihuke lugu, et ma läksin lodevaks ja jäin vargusega vahele,” seletas Ott. „Eks ma kandsin kogu aeg tasapisi head-paremat kõrvale ja matsin kindlatesse peidupaikadesse maha, kust keegi enam iial midagi üles ei leia. Aga siis ühel päeval olin just Vanapagana söögilauda metsa tassimas, kui vanamees mulle peale sattus. Kargas mulle kallale, ja nii ei jäänudki mul muud üle kui teenistusest lahkuda. Kahju küll, oli alles kuldne põli!”

„Jaa, ega sa meil sellist härrapõlve pidada ei saa,” arvas rehepapp. „Kui kaupledki end kuhugi sulaseks, siis padade eest hoolitsemisega pole siin võimalik leivakannikat välja teenida. Meie sulastel on hoopis teised tööd, nagu sa ehk mäletad.”

„Miks ma seda koeraelu ei mäleta!” kirus Muna Ott. „Ei, talumehe juurde ma sulaseks ei lähe. Vaata, mul on parem plaan. Kas kirikuõpetajaks on ikka seesama Moosel?”

„Tema ise.”

„No vat, tema juurde ma lähengi. Ehk on tal tarvis kiriku-teenrit.”

„Sa ju tuled just Vanakuradi teenistusest ja tahad end nüüd kirikusse kaubelda!”

„No mis siis?” kehtas Ott õlgu. „Töö on töö ja peremees on peremees. Vanakurat käskis küll, jah, igal hommikul enne tööle minekut risti peale sülitada...”

„Sülitasid?”

„No muidugi. Aga ega ma sellepärast vähem ristiinimene pole! Ega ma pole mingi purask! Kui kirikuõpetaja käsiks mul näiteks vanakuradi pildi peale sülitada – palun väga, kohe teeks! Peaasi, et teenistus oleks hea!”

„Jah, see on jumala tõsi!” nõustus rehepapp. „Ma usun, et sa ehk saad tõesti Mooseli juurde sooja koha. Räägi, et oled lesk ja vaenelaps, et su maja on maha põlenud ja lapsed surnud...”

„Mul lapsi polnudki.”

„Mis siis, ega Moosel ei mäleta! Ütelda ikka võib, siis tal hakkab sust hale. Ainult Vanakuradist ära hinga, see õpetajale ei meeldiks!”

„Pead sa mind eilseks või? Küll ma ise tean, mis lora ma talle ajan, et ametisse saada. Hakkangi kohe minema, ilm ehk pole ka enam nii hull. Aitüma käraka eest!”

„Võta heaks!”

Ja Muna Ott asuski teele kirikuõpetaja majakese poole, et leida endale Vanakuradi asemel uus isand.

Tuul oli tõesti veidi järele andnud ja lõrtsisadu lakanud. Rehepapp läks ka õue, värsket õhku hingama. Kubjas Hans kõndis mööda ja viipas käega.

„Kuidas su kass elab?” hüüdis rehepapp.

Kubjas kirtsutas nina ja tuli lähemale.

„Kassiga on pahasti,” ütles ta. „Aidamees viskas sihukese viguri, et... Ta uputas kassi ära ja läks siis ning kandis härrale ette, et hiired olla kassi ära söönud. Ütles, et mina olevat keeva ja kõhna looma toonud, aga tema teadvat sellist kassi, kelle vastu hiired iialgi ei saa, ja ta võib selle imelooma ka härrale muretseda. Ja nimetas nii hullu hinna, et mina poleks elu sees julgenud härrale sedasi valetada, aga näe, Oskar julges ja saigi raha kätte!”

„Ja kust ta kassi sai?”

„Ikka sealtamast nõia juurest, kust minagi. Vaata, tema kohe oskab. Mina jään alati mõtlema ja kahtlema, ja nagu häbi on ka nii jubedasti varastada, ja nii kaua kuni ma kõhklen, teeb aidamees puhta töö ja mina vaatan lolli näoga pealt,” rääkis Hans kurvalt. „Aga mis parata, olen juba kord selline. Ei oska elada.”

„Noh, mis jutt see nüüd on,” lohutas rehepapp. „Vaata, kui kenasti sa eelmine kord hakkama said! Sinu mõte ju see kassiasi oligi!”

„Nojah, seda küll,” nõustus kubjas. „Muide, oled sa kuulnud, et selle nädala lõpus sõidab paruni tütar Saksamaalt siia. Jääb kuni jõuludeni.”

„Vat siis! Ei tea, mis see meie jaoks peaks tähendama?”

„Jumal teab!” arvas kubjas. „Eks elame-näeme!”

Ning ta sammus edasi mõisa poole.

Nõia juures ei käidud ainult kasse näppamas, sealt sai ka muud kasulikku. Nõid oli vana ja tibatilluke eit, kelle kohta räägiti, et tal kasvab taga pisike seasaba. Ta elas külast veidi eemal metsa veerel, kasvatas hirmsal hulgal kasse ning nõustas vahetevahel külarahvast nendes kunstides, mida nood veel nii hästi ei tundnud – otsis üles kaduma läinud asju, segas mürke ning kaetas loomi ja inimesi.

Kilter oligi nüüd nõia juurde tulnud, et teada saada, kes tema elamise eelmine päev segi pööras.

„Ütle ainult selle inimese nimi!” nõudis ta süngelt. „Kaetada pole vaja, ma maksan talle ise kätte ja hoopis hullemlalt!”

„Teie, mõisamehed, käite viimasel ajal õite tihti minu kandis!” pobises nõid. „Alles mõni päev tagasi käis siin kubjas ja varastas kassi, eile käis aidamees ja varastas jälle kassi – mis te seal mõisas nende kassidega teete? Kas olete härra sahvri juba nii tühjaks teinud, et vaene mees peab lõunasöögiks kasse praadima?”

„Mina ei tulnud siia kasside pärast!” vastas kilter vihaselt. „Mina ei tea kupja ja aidamehe asjadest midagi ning härra sahvris olen ma sind ennastki näinud kahe suupoolega saia õgimas!”

„Ära siis solvu! Ma ainult pärisin!” lepitas teda nõid. „Liht-